

Posudek oponenta diplomové práce

Bc. Jana Kříženecká

Počátky českého školství v bývalém okrese Německé Jablonné

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta 2014

Diplomová práce se zabývá mimořádně zajímavými osudy českého menšinového školství v téměř čistě německém okrese Jablonné v Podještědí (Deutsch Gabel/Německé Jablonné) a zároveň se snaží zachytit vývoj celého zdejšího okresu. Jde tedy o práci značně ambiciózní a mimořádně zajímavou, protože tomuto tématu se část českých historiků již řadu let věnuje (např. Milan Hlavačka, *Zlatý věk české samosprávy. Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862 – 1913*, Praha 2006).

Studie je rozdělena do tří kapitol. První pojednává o samotném okrese Jablonné až do poloviny 20. století. Kapitola druhá pak obecně nastiňuje vývoj školství od 60. let 20. století až do roku 1945 a přináší informace o jednom hlavních pramenů, které autorka využívá: o školních kronikách. Závěrečná kapitola pak rozebírá jednotlivé obecné školy ve dvou soudních okresech politického okresu Jablonné (Jablonném a Cvikově).

Téma práce je velmi zajímavé, kvalita zpracování jednotlivých kapitol je však rozdílná. Především není vůbec jasné, zda musela být do práce začleněna první kapitola. V ní totiž autorka z větší části jen rekapituluje dějiny správy, o kterých byla již napsána řada publikací i vysokoškolských učebnic. Autorka místy navíc postrádá historické znalosti, a proto se v textu objevují nic neříkající proklamace typu: „Stále více narůstal odpor obyvatelstva proti politikovi Alexandru Bachovi, který byl nakonec roku 1859 propuštěn, a císař vydal 20. října 1860 tzv. Říjnový diplom, kterým se rušil absolutismus a panovník se tak zřekl neomezené vlády. Veškeré dění v politice ovlivnilo i státní správu, která v roce 1855 prošla reformou, jež se připravovala již od začátku 50. let.“ (s. 11)

Autorka bohužel zcela opominula archivní materiály (např. fond české místodržitelství v Národním archivu). Tam by se totiž nepochybně informace

o přejmenování okresu na Deutsch Gabel dozvěděla (došlo k tomu proto, aby se město – a okres – odlišily od Jablonného nad Orlicí/Gabel an der Adler). Je navíc velkým eufemismem tvrdit, že „převrat v roce 1918 proběhl v severočeském pohraničí klidně, nedošlo k žádným bojům nebo vojenským zákrokům“, protože J. Kříženecká nebere v úvahu vznik provincie Deutsch-Böhmen a přičlenění německých oblastí Čech k tzv. Německému Rakousku (s. 20).

Jisté nedostatky nalezneme i v kapitole 2. Zlomovým rokem pro vývoj školství totiž nebyl jen rok 1869 a zmíněné zákony, ale především Schmerlingova ústava z roku 1861, konkrétně článek 18, který školské záležitosti předával do kompetence jednotlivých korunních zemí. Z něj pak vycházel výše zmíněný zákon 26/1869. Zároveň autorka neakcentuje, že nově konstituovaná okresní zastupitelstva využila svých kompetencí a začala okamžitě nacionalizovat obecní a střední školství. Netýkalo se to samozřejmě jen německého pohraničí, první byla v září 1861 počestělá samospráva města Prahy.

Absolutně nesmyslná je informace, že „za Rakousko-Uherské monarchie nebyl žádný zájem o rozvoj českého školství. Národní školy spadaly pod německou školní radu, od které se nemohlo čekat, že by měla nějaký zájem na rozvoji českého školství, proto české děti chodily do německých škol, kde se velice snadno odnárodňovaly, aby se tomu zabránilo, mohly být zakládány jen české školy soukromé“. (s. 35) Zcela naopak. Právě v této době se zrodilo moderní české školství a česká věda a díky podpoře ze strany státu patřily české země (a český národ) mezi nejvzdělanější v Evropě. Autorka navíc vůbec nezmiňuje zásadní (tzv. Wenzigův) zákon přijatý těsnou většinou na českém zemském sněmu roku 1864, který rozdělval obecní školství podle nacionálního principu a jenž na středních školách zaváděl povinnost učit se druhému zemskému jazyku.

Naopak velmi zajímavá je kapitola třetí zabývající se českým menšinovým školstvím. Na této části je vidět skutečný zájem autorky o toto téma i kvalitní samostatný výzkum. Poněkud nečekané jsou jen poznámky typu: „Informace jsou z ofoceného papíru, který mi poskytla p. Chotěborská, pochází ze školní kroniky, která je uložena v Žibřidicích. Kroniku jsem neměla možnost vidět.“ (s. 44), které do diplomové práce rozhodně nepatří. Také nechápu, proč autorka necituje i příslušné stránky z jednotlivých školních kronik a nezmiňuje zdroje, které dohledala v SOkA Česká Lípa

(zároveň by bylo vhodné navštívit SOkA Liberec, kam Jablonné spadá a kde se zřejmě nachází nemalá část zdrojů k regionálnímu školství).

I přesto, že práci z výše uvedených důvodů považuji za problematickou, doporučuji ji k obhajobě s tím, aby autorka vysvětlila svůj postup, cíle a pracovní metody.

prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.
Katedra občanské výchovy a filozofie PedF UK

Dne 8. srpna 2014